

Vladan Jojkic

Hogyan délszlávósítsuk el a Bácskát és a Bánságot?

(Szemelvények)*

Csorba Béla fordításában és bevezetőjével

Dr. Vladan Jojkic talán maga sem tudta, hogy milyen fontos könyvet adott ki az újvidéki Jovanovic és Bogdanov nyomdájában Nacionalizacija Bačke i Banata címmel 1931-ben. A közel száznegyven oldalas, statisztikai adatokkal és népességi mutatókkal, táblázatokkal gazdagon illusztrált „etnopolitikai tanulmány”, ahogy a szerző nevezi, tudósi egzakt-sággal kidolgozott programot kínált a királyi Jugoszlávia politikusai számára annak érdekében, hogy megértsék, mi az, amit elengedhetetlenül meg kell tenniük, ha végérvényesen birtokba akarják venni a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt területeket. Mint ismeretes, a szerbség e vidékeken erőteljes kisebbségben volt egészen a második világháború befejező szakaszáig. A népességi mutatószámok a három nagy etnikum, a magyarok, a németek és a délszlávok (szerbek, horvátok, bunyevécek stb.) között egészen az 1920-as évekig hozzávetőlegesen hasonlóak voltak, ezért amikor Jojkic az aránytalanságok helyrehozásáról beszél, nem szabad őt komolyan venni: csupán egy szelíd hódító beszél a (délszláv, mindenekelőtt szerb) olvasóhoz, és aránytalanság alatt mindössze azt érti, hogy a délszlávság – 1931-ben még – nincs túlnyomó többségben a Délvidéken. Márpedig Jojkic szerint – és ebben igaza van – a számbeli túlsúly az alávetett népek asszimilációjának demográfiai alapja. Jojkic ugyanis nem pogromokkal, erőszakos eszközökkel akarja megszerezni a Bácskaságot és a Bánságot (no meg a délszláv államhoz került Dél-Baranyát, amit a címben nem említ, de a szövegben igen), hanem nacionalizációval, majorizációval önkéntes ki- és betelepítéssel. Nacionalizáción alapvetően délszlávósítást ért, noha a pánszláv gondolatosság jegyében, persze mint kevésbé optimális megoldást, a terület szlávósítását is elfogadhatónak tartja, egyfajta virtuális szövetségben a kisebbségi létformájukat a 18. század óta zavartalanul élő szlovákokkal és ruszinokkal. (A pánszláv ideológiai örökség egy rövid ideig még a második világháborút követően is virul: a nem szláv németek, magyarok és románok Tito katonai közigazgatásának idején ab ovo ellenségeknek, de legalábbis gyanúsaknak bizonyulnak.) A majorizáció Jojkic szóhasználatában a többségi nemzet vagy nemzetrész hegemon pozícióját jelenti az alávetettekhez képest, de még nem azonos a nacionalizálással, amely nem más, mint a megvalósult teljes társadalmi, politikai és demográfiai fölény. Jojkic előrelátását bizonyítja, hogy az első között ismerte fel az ő idejében éppen csak meggyökeresedő (igazából majd csak Tito idején virágba borult) jugoszláv nemzeti gondolat labilis identitástudatú kisebbségekre gyakorolt ideológiai vonzerejét s annak

* A cím és a szövegválogatás a fordítótól származik

asszimilációt erősítő hatását, ellentétben a pravoszlávia által is átítatott, általa „törzsi- nek” nevezett szerb nemzeteszével.

Ha néhány szóban párhuzamot kéne vonni Čubrilović és Jojkić között, akkor a legegyszerűbben úgy lehetne jellemezni őket, hogy amíg az egykori terrorista a drasztikus megoldások híve volt, addig a tudós demográfus azon eljárás módszertanát dolgozta ki, hogy miként kell álomba ringatni és embertelen eszközök igénybevétele nélkül lassan megfojtani a kisebbségi közösségeket.

Hogy aztán a hatalomtartók szempontjából melyik módszer a hatékonyabb, és az alávett kisebbségi közösségek számára melyik a veszélyesebb, azt mindig az idő és a körülmények döntenek el.

Csorba Béla

1. A nacionalizálás (értsd: délszlávósítás – Cs. B. megjegyzése) **mennyiségi szükséglete**

Látszólag nagyon egyszerűnek tűnik meghatározni, hogy a mi lakosságunk (ti. a délszlávok – Cs. B.) számának mennyivel kellene növekednie a többiekéhez képest ahhoz, hogy utolérje azokat, ami jelenleg ezen vidékek nacionalizálásának (értsd: délszlávósításának – Cs. B.) elsődleges célja. Mivel a legutóbbi népszámlálás óta tíz év telt el, e mennyiségnek nem csupán a délszláv és az egyéb lakosság közötti 1921. évi különbséget kellene kiegyenlítenie, hanem az elmúlt tíz esztendő természetes szaporulatai közötti különbséget is. S mivel a mi lakosságunk száma 1921 elején 317.061 lélekkel volt kisebb a többiekénél (1,360.863-ból 521.901), feltéve, hogy valamennyi népnek egyformán évi 1 %-os a gyarapodása, ez a rendkívüli növekedés tíz év alatt, tehát 1930 végéig, számunkra 348.700 lelket kellett hogy eredményezzen (317.000+31.700), 52.000-es normális növekedés mellett pedig 400.700 lelket, amellyel a mi népünk éppen csak elérte volna az összlakosság 50 %-át, vagyis a délszlávok 922.800-as számát szemben az összlakosság 1,845.600-as számával.

Ámde ez a szám csak akkor pontos, ha a mi népünk többségbe kerülését a Bácska és a Bánát teljes területén kívánjuk elérni, te-

kintet nélkül ezen területeken belül az egyes részek helyi etnikai viszonyaira. Világos viszont, hogy mindez nem elégséges; ugyanis azon túl, hogy e vidékek lakosságának összesítésekor kimutatható lenne a mi népességünk majoritása, még nem valósult volna meg a délszlávósítás igazi szándéka: az, hogy a mi népességünk kerüljön többségbe Bácska és Bánát minden részében, de különösen a periférián, ahol ez a legszükségesebb és a legsürgősebb. Hogy a délszlávósítás összesített módszere mennyire elégtelen, azt azon is látni, hogy elérhető – és el is érték – más úton: a politikai geometria segítségével. Azonban mindez tisztán formai eredmény, mert például a jelenlegi Dunai Bánság területén a délszlávok már mintegy 57 %-os többségben vannak, mégis a legfontosabb periférikus területei etnikailag nincsenek megszállva, és nemzeti szempontból nincsenek biztonságban.

Ezért, hogy a jövőben a Bácska és a Bánát védtelen és érzékeny határ menti területei ne maradhassanak nem-nemzetiek, illetve hogy a nacionalizálás ne vegyen téves irányt s ne történjék egyoldalúan, azokon a területeken, ahol ez pillanatnyilag kevésbé szükséges, azonnal összességében el kell fogadtatni e vidékek közigazgatási egységeiben az ubiuitaris (értsd: mindenhol jelen levő – Cs. B.) nacionalizálás elvét, mert kizáró-

lag a népesség többi részének ilyen úton véghezvitt általános helyi majorizálásával lehet elérni Bácska és Bánát egész területének teljes és integrális eldélslávósítását.

Azonban nemzeti politikánk e fontos kérdésének ilyen módon történő megvalósításához a mi rendkívüli számbeli növekedésünknek sokkal nagyobbak kell lennie annál, mint ahogyan azt az összterületi többségbe kerülés tekintetében meghatározták.

Mint ahogy már korábban elmondtuk, a mi népünk az 1921-es népszámlálás szerint csupán a Bácska és a Bánát kilenc közigazgatási egységében alkot többséget, a lakosság lélekszáma 376.563 (az összlakosság 27.6 %-a), ebből délszláv 245.454 (az összes bácskai és bánáti délszláv 46,8 %-a), nem délszláv 131.109 (mindössze 15,6 %-a a többi 838.962-nek). Ennek alapján megállapítható, hogy a Bácska és a Bánát összlakosságának csupán valamivel több mint egy negyede, és a más nemzetekhez tartozóknak csupán egy hetede lakott a mi nemzeti területünkön, és a lakosság többi, nagyobbik hányada – 984.300 lélek – olyan járárokban és városokban helyezkedett el, amelyekben a mi népességünk a többi nemzetekhez viszonyítva kisebbségben volt.

Minthogy a lakosság eme másik részében mindössze 276.447 délszláv volt, vagyis 431.406-tal kevesebb a többi 707.853 nemjugoszlávval szemben, ennek megfelelően csupán a Bácska és a Bánát e nem eldélslávósított részében a mi népességünknek az elmúlt tíz évben 474.564 lélekkel többre lett volna szüksége, illetve a 27.650 lelkes 10 %-os természetes szaporodást is figyelembe véve összesen 502.000 fős növekedésre, hogy a Bácska és Bánát minden részében utol lehessen érni a többi népeket.

2. A délszlávósítás fokozatos véghezvitele
Akár a Bácska és a Bánát tisztán délszláv jellegű, akár pedig csupán szláv jellegű

nacionalizálását kívánjuk elérni, a mennyiségi szükségletek mind az egyik, mind pedig a másik esetben olyan nagyok, hogy a probléma gyors, egyidejű és integrális megoldása hatalmas, szinte legyőzhetetlen nehézségekkel párosulna. Éppen ezért szükséges, hogy az egész kérdéskomplexumot a bemutatott geopolitikai és etnikai körülményeknek megfelelően több különálló, területileg elhatárolt feladatnak megfelelően bontsuk részekre úgy, hogy azok időszerűségük és fontosságuk szerint is csoportosíthatók legyenek sürgősebbekre és kevésbé sürgősekre. Ilyen módon a Bácska és a Bánát egész átalakulási folyamata lépésről lépésre történne, időbeli és térbeli etapok szerint, s így a mi népességünk rendkívüli növekedése, melyre olyan nagy szükség van, fokozatosan kisebb adagokban lenne elrejtve, s ezt mindenképpen könnyebb lenne megvalósítani.

Semmi kétség, hogy a Bácska és a Bánát eldélslávósításának parciális feladatai közül legfontosabb és legsürgősebb a Magyarország felőli határsáv etnikai biztonságba helyezése. Ezt két lépcsőben lehet végrehajtani:

(1.) A magyar népesség majorizálásával a zentai, a zombori, a törökkanizsai és a baranyai területen, amelyhez a mi népességünk rendkívüli megnövelésére volna szükség a zentai részen 80.000 illetve 71.500, a zomborin 7.700, a törökkanizsain 6.600, és Baranya vidékén 1.000 lélekkel, ami összességében 95.500, illetve 87.000 lélek a mi hazai népességünk természetes szaporulatán felül a Magyarország felőli teljes határreszen.

(2.) Nacionalizálással, azaz a felénél nagyobb többség megszerzésével ezen a négy határ menti területen, melynek eléréséhez a jelzett mennyiségen túl még egy utánpótlására lenne szüksége a mi növekedésünk-

nek, 34.800 lélekre a zombori járásban, 9.000-re Baranyában, 4.400-ra a törökkani-zsai járásban és mintegy 1.000 lélekre a zentai területen, vagyis együttesen még további 50.000 lélekre. (...)

Ennek a némiképp hosszúkás, félkör alakú nemzeti területnek a megerősítése céljából, és azért, hogy összeköthessük az Újvidék--Sajkás-vidéki csoporttal, az etnikai átalakítás további lépcsőiként meg kéne valósítani:

(3.) A topolyai és az óbecsei járásban délszlávósítani kell a közép-bácskai magyar tömböt, melynek megvalósításához 56.500 lélek szükségeltetik. A dolgok természetes rendje szerint következő etap:

(4.) A kulai, apatini, hódási és palánkai járás délnyugati, német-bácskai tömbjének délszlávósítása, amelyhez növekedésünket 115.000 lélekkel kell megerősíteni, illetve csak szláv abszolút többségre törekedve elégséges volna az 57.400 lélekkel történő növekedés is.

Ennek alapján a mi népességünkben már 317.000 lélek rendkívüli átömlesztésével és megfelelő területi elhelyezésével meg lehetne valósítani a délszlávósítást, vagy 259.400 lélek többlettel a szlávósítást az egész Bácskában, Baranyában és a Bánság legészakabbi részein, és ezzel össze lehetne kapcsolni a Dráva, a Duna, a Tisza és a Bega-csatorna mentén egészen Nagybecskerekéig élő nemzeti tömegeinket a mi hasonló nemzeti közösségeinkkel Szlavóniában és a Szerémségben.

Miután végleg megszilárdítottuk nemzetünk helyzetét a Bácskában, Baranyában és Észak-Bánátban, hátra volna még Közép- és Alsó-Bánát (a Begától délre) etnikai átalakítása, ami mennyiségi tekintetben sokkal könnyebb feladat, mint a Bácska nacionalizálása. E feladat két legfontosabb lépcsőfoka a következő:

(5) A Nagyikindától a Fehértemplomi járás módosi és verseci területéig húzódó határsáv etnikai biztosítása, és végül

(6) Össze kell kötni három nemzeti csoportunkat Felső-, Közép-, és Alsó-Bánátban a nagybecskereki terület (a járás és a város), valamint az alibunári és a pancsovai járás délszlávósításával. (...)

Bácska, Bánát és Baranya teljes területének etnikai átalakításához összesen 360.000 szlávra van szükség, ha szláv többség elérése a cél, illetve 435.000 délszlávra, ha délszláv többségre törekszünk e vidékeken. (...)

3. A nacionalizálás eszközei: az asszimiláció problémája. (...)

Magának az asszimilációnak a folyamata oly módon történik, hogy a hódító nemzet felsőbbrendű társadalmi és gazdasági tekintélye szokatlan vonzóerővel bír a velük közvetlen társadalmi kapcsolatban és egyazon területen élő kisebbségi csoportok fiatal nemzedékeire; ezzel ellentétes irányban hat e kisebbségek szülői generációinak nemzeti tudata, és e tradicionális faktornak az erejétől függ az új nemzedékeknek az elnemzetietlenítéssel szembeni ellenállása is. A harc az egyik nép vonzereje és a másik nép nemzeti tudata és hagyományai között az új nemzedékek friss, fogékony és még kialakulatlan lelkében zajlik, és ezen ellentétes faktorok egyikének felülkerekedése lesz a meghatározó a nemzetiségi hovatartozás kérdésében. Miután megerősödik a fölényben levő nemzet presztízse, a nemzeti átalakulás folyamata rendszerint fokozatos, és így egy generáción belül elvész a nemzeti tudat és büszkeség, majd a következőben a nemzeti nyelv és a név. Viszont ahol a hódító nép fölénye és a vele kialakult érintkezés nagyon nagy (mint az amerikanizáció esetében), illetve ha az alávetett nép ellenállása nagyon kicsi (pl. a

zsidóknál), ott közvetlen etnikai mutáció játszódik le már az első nemzedéken belül.

Az asszimiláció legerősebben a széles néprétegek világi és vallási érintkezésének és kapcsolatainak során hat, és csak másodsorban az oktatás, a sajtó, az írott szó, az irodalom, a művészetek és szellemi élet egyéb megnyilvánulásainak segítségével, amelyek csupán az aránylag kis létszámú magasabb társadalmi körökre vannak befolyással. Ebből fakad, hogy a túlbecsülik az erőszakolt nyelvtanulás és az iskola beolvasztó szerepét a széles tömegek körében, akik pedig egy nép nemzeti jövője szempontjából a legfontosabbak, mert a nemzeti tudat és érzés végső megformálása nem kisgyermek korban, hanem az ifjúvá serdülés legkorábbi szakaszában zajlik, s ezekben az években a legszélesebb rétegek nem az iskola, hanem sokkal inkább a társadalom és a mindennapi környezet hatása alatt állnak.

Noha az uralkodó elemek kezében az iskola és az oktatás hódítói célokra történő alkalmazhatósága kisebb, mint általában gondolják, mégis, a kisebbségi csoportok eszközeiként jelentős védelmi erejük van, mert nagymértékben megerősíthetik a családi kör meghatározó, otthoni hatását a jövő nemzedékek nemzeti irányultságára. A konzervatív otthoni környezet, melynek erős nemzeti tudata és önbecsülése egy nép életében a legsikeresebb védelmi eszköz az elnemzetietlenítéssel szemben, mindenekelőtt a nők és az anyák tevékenysége által fejti ki hatását, hiszen ők vannak a legszorosabb és legintimebb kapcsolatban a gyerekekkel. (...)

Hogy az asszimiláció tekintetében a nemzeti tudat rendkívül fontos, azt legjobban a lengyelek erőszakos beolvasztásának kudarcra jelzi Poroszországban és Oroszországban, vagy a dánoké Schlezwigben és az íreké Nagy-Britanniában, ahol az uralkodó

nemzetek legnagyobb társadalmi, politikai, gazdasági és számbeli fölénye sem tudta legyőzni e nemzetileg tudatos és jól szervezett kisebbségeket. (...)

Ami a Bácska és a Bánát nacionalizálását illeti a nem szláv nemzetek asszimilációjának segítségével, arra vonatkozóan az eddig elmondottakból könnyen megállapítható, hogy ezt a folyamatot nem lehet előrevinni semmilyen direkt, legkevesbé erőszakos eszközzel, hanem kizárólag a mi hazai népességünk számbeli, gazdasági és kulturális erősítésével. Ez fogja majd, az elégséges számbeli erő mellett, megadni a sikeres asszimiláció végrehajtásának másik legfontosabb feltételét: a legyőzhetetlen tekintélyt és presztízst, s ezzel együtt az ezeken a vidékeken élő más népekre gyakorolt hatékony vonzerőt.

E tekintetben nagyon kedvező a nemzeti egység eszméjének felülkerekedése, mert teljesen természetes, hogy a délszláváságnak, mint széles nemzeti fogalomnak nagyobb lesz a tekintélye és erősebb vonzerőt fog gyakorolni a lebegő, etnikailag bizonytalan és kevésbé tudatos elemekre, mint a korlátolt és szűklátókörű, ráadásul erősen vallási színezetű törzsi nacionalizmus. Ugyanígy, a még mindig nagyon erős tartományi antagonizmus energikus leküzdése is kedvezően fog hatni a mi egyesült nemzetünk presztízisére és vonzerejére. Minthogy egy nép nemzeti tekintélye, legyen az akár a legnagyobb, nem bír hódító erővel, ha nincs elégséges társadalmi kapcsolata – ami pedig csak jelentős mennyiségi erő, számbeli fölény esetén eredményes –, ez számunkra azt jelenti, hogy egyelőre nem lehetséges más népek asszimilációja, s különösen nem a Bácska és a Bánát azon részein, ahol arra a legnagyobb szükség volna, ahol a mi népünk számbelileg jelentéktelen.

Emiatt, ha a mi népességünk rendelkezne is megfelelő presztízzsel, mindaddig, amíg nem jön létre legalább valamilyen számbeli egyensúly közte és a többi nép között a Bácska és a Bánát nemzetetlen (értsd: délszlávok által ritkán lakott – Cs. B.) vidékein, a nem délszláv népek asszimilációjával komoly hódító faktorként nem számolhatunk.

4. A nacionalizálás eszközei: depopulizáció és kolonizáció (...)

Legkevésbé a magyarok természetes szaporulatának csökkenésére lehet számítani, ők ugyanis biológiailag egészségesek és erősek, és mivel túlnyomórészt szegény elemekhez tartoznak, nem mutatnak érdeklődést a születések jelentősebb korlátozása iránt. E jelenség sokkal jobban el van terjedve a vagyonosabb németeknél, de még meg kell vizsgálni, hogy ennek hatását mennyire ellensúlyozza az elhalálozások számának csökkenése. Magyar adatok alapján egyedül a románok kisebb természetes szaporulatával számolhatunk, azonban az összes nem szlávok közül ők számbelileg a leggyöngébbek, így az esetleges csökkenésnek nincs nagyobb jelentősége.

A nem szlávok depopulizációja tekintetében sokkal hatékonyabb tényező az ország határain túlra történő kitelepülés. Azt viszont figyelembe kell venni, hogy közvetlenül a háborút követő hatalomváltással a magyarok körében kiváltott első

erősebb emigrációs hullám hatásai már szerepelnek az 1921. évi népszámlás adatai között. Azt viszont, hogy az optálások és a gazdasági válság idején ezen felül mennyi nem szláv települt ki, majd csak az új állami összeírás alapján tudjuk megállapítani. Egyet azonban nem szabad elfelejteni: a gazdasági világválság, amely már néhány éve tart, s a jelek szerint még jobban elmélyül, valamint az, hogy több állam megtiltotta a bevándorlást, nagy mértékben csökkenteni fogja még az ideiglenes kiköltözés lendületét az államhatárokon túlra.

A nem szlávok depopulizációjának utolsó tényezőjeként figyelembe lehetne venni önkéntes átköltözésüket más nemzeti vidékeinkre, s ezt termőföldek ingyenes kiosztásával lehetne kezdeményezni a nem szlávok agrárproletárjai (és egy-két holdas kisbirtokosai) számára a Bácskán és a Bánáton kívül. Ilyen módon egyfelől el lehetne jelentékteleníteni az egyoldalúan végrehajtott agrárreform elleni régi vádak, s másfelől, legalább részben, csökkenteni lehetne a Bácskában és a Bánátban a nem szláv népesség azon részét, amelynek körében legmagasabb a természetes szaporulat. Világos viszont, hogy ez az eszköz pénzügyi okok miatt csak egészen korlátozott mértékben alkalmazható, és épp csak valamit segít abban, hogy csökkenjen az aránytalanság ezen a vidékeken a mi népességünk és a többiek között.